

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/1 (3) 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/1 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
Special Issue

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети.

ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот

технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

“Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй.

Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Turaev Sherzod Gulboy ugli

SURKHAN OASIS IN B.H. KARMISHEVA'S RESEARCH ETHNIC DESCRIPTION OF "YUZ" TRIBES8-13

Jabbarova Latofat Tulkinjonovna

ZAMONAVIY MUZEY ARHITEKTURASI VA LANDSHAFT DIZAYNI INTEGRATSIYASI ("G'ALABA BOG'I" YODGORLIK MAJMUASI ASOSIDA) 14-19

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Hurmurodov Zaфаржон Нурмуродович

МАҲАЛЛИЙ ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТ ОРГАНЛАРИНИ РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИ ЙЎЛГА ҚЎЙИШ 20-26

Жаббарова Чарос Аминовна

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТНИНГ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРИГА ЎТИШ ЗАРУРИЯТИ 27-32

Nabiev Olimjon Abdisolomovich

FORMS OF PRECARIOUS EMPLOYMENT AND APPROACHES TO ITS ASSESSMENT 33-43

Тошпулатов Даврон Ақромович

ИСЛОМ БАНК-МОЛИЯ ХИЗМАТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 44-54

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Муминов Алишер Гаффарович

АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТГА ЎТИШНИНГ АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ 55-59

Холмирзаев Нодиржон Низомжонович

ШАҲАРЛАР АҲОЛИСИДАГИ ИНДИВИДУАЛЛАШУВ МУАММОСИ: ТАҲЛИЛ ВА ТАКЛИФЛАР 60-65

Абдураимова Муқаддас Эргашовна

"АВЕСТО"ДА ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ МАСАЛАСИ 66-71

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Axmedov Oybek Saparbaevich, Djumambetova Gulziba Kongratbaevna

COMPARATIVE-TYPOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ECONOMIC TERMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES 72-75

Avaznazarov Odiljon Rahmatulloyevich

ALISHER NAVOIY – ULUG' YO'LBOSHCHI 76-82

Бурибекова Шаура Шавкатовна

ЗНАЧЕНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЭТИКИ В ПРОЦЕССЕ
ЖУРНАЛИСТСКОГО РАССЛЕДОВАНИЯ 83-89

Абдуллаев Акмал Амирович

ЭТНИК ВА МИЛЛИЙ УРФ-ОДАТЛАР ҲАМДА ҚАДРИЯТЛАР АСОСИДА ШАКЛЛАНГАН ЖОЙ
НОМЛАРИ 90-98

Masharipova Valentina Sergeyevna

THE USE OF PARALINGUISTICS IN JIM BUTCHER'S WORK 99-104

Камолова Санобар Жабборовна

ЎЗБЕК ВА ФРАНЦУЗ БАДИИЙ АСАРЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАР 105-109

Ярматова Мехринисо Азаматовна

ЯЗЫК - НОСИТЕЛЬ КУЛЬТУРЫ 110-117

Rahmonova Sardora Muminjonovna

BIZNES SOHASIDAGI BIRLIKLARNING SEMANTIK ANALIZI 118-123

Samadova Marg'uba Kuchkarovna, Ziyayeva Muhayyo Usmanjonovna

COMPULSORY METHODS IN TEACHING ESP 124-128

Mansur Yunusov Abdullayevich

NATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF INFORMATION CONSUMPTION IN PUBLIC
SERVICES: PROBLEMS AND SOLUTIONS 129-134

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович

ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР МЕҲНАТ ҲУҚУҚЛАРИ ХАЛҚАРО ҲУҚУҚИЙ ҲИМОЯСИ 135-139

Yakubova Iroda Bahramovna

XORIJYI RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR VA O'ZBEKISTON QONUNCHILIGIDA MUALLIFLIK
HUQUQLARINI JAMOAVIY BOSHQARISHNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARINING QIYOSIY
TANLILI 140-146

Карамов Мамашариф Жамилович

ЖАМИЯТ ҲАЁТДА МАҲАЛЛА ИНСТИТУТИНИНГ ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИ
ЎРНАТШИДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ 147-151

Қурбонов Дониёр Давлат ўғли

ВОЯГА ЕТМАГАН ШАХСЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛАДИГАН ЖИНОЯТЛАРНИНГ
ОЛДИНИ ОЛИШ. 152-157

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Umidaxon Abdullayeva G'ulomiddinovna

O'QUVCHI VA TALABALARNING TABIATGA MA'SULIYATLI MUNOSABATDA BO'LISHLARIDA
EKOLOGIK TA'LIM VA EKOLOGIK TARBIYA BERISHNING AHAMIYATI 158-163

Нурматова Насиба Хошимжановна

ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К
ПАТРИОТИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ МОЛОДЕЖИ164-173

Дилафруз Явкочдиева

ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ АСОСИДА ТЕХНИКА ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТИ ТАЛАБАЛАРИНИ
КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ174-183

07.00.00 – Тарих фанлари

Jabbarova Latofat Tulkinjonovna
Kamoliddin Behzod nomidagi
Milliy rassomlik va dizayn instituti
Muzeyshunoslik kafedrasida o'qituvchisi
E-mail: latofat_85@bk.ru

ZAMONAVIY MUZEY ARXITEKTURASI VA LANDSHAFT DIZAYNI INTEGRATSIYASI ("G'ALABA BOG'I" YODGORLIK MAJMUASI ASOSIDA)

Annotatsiya. Ushbu maqolada muzey arxitekturasi va landshaft dizayni integratsiyasining rivojlanish omillari "G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasining faoliyati asosida o'rganilgan. Shuningdek ushbu muzey kompleksning o'ziga xos jihatlari uning qismlari asosida tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: muzey, landshaft dizayni, ekspozitsiya, ekspozitsion muhit, integratsiya, kompozitsiya, installatsiya

Джаббарова Латофат Тулкинжонова
преподаватель кафедры Музееведение
Национального института искусства и дизайна
имени Камалиддина Бехзода
E-mail: latofat_85@bk.ru

ИНТЕГРАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ МУЗЕЙНОЙ АРХИТЕКТУРЫ И ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНА (на примере мемориального комплекса "Парк Победы")

Аннотация. В данной статье рассматриваются факторы развития интеграции музейной архитектуры и ландшафтного дизайна на примере деятельности мемориального комплекса "Парк Победы". Также анализируются специфические аспекты данного музейного комплекса на основе отдельных секторов.

Ключевые слова: музей, ландшафтный дизайн, экспозиция, экспозиционная среда, интеграция, композиция, инсталляция

Jabbarova Latofat Tulkinjonovna
the teacher of the department of museology
National Institute of Art and Design
named after Kamoliddin Behzod
E-mail: latofat_85@bk.ru

INTEGRATION OF MODERN MUSEUM ARCHITECTURE AND LANDSCAPE DESIGN (on the example of the memorial complex "Victory Park")

Annotation. This article discusses the factors in the development of the integration of museum architecture and landscape design on the example of the activities of the memorial complex "Victory Park". Specific aspects of this museum complex are also analyzed on the basis of individual sectors.

Keywords: museum, landscape design, exposition, exposition environment, integration, composition, installation

<https://doi.org/10.47390/B1342V3SI1Y2023N02>

Dolzarbligi. Muzey arxitekturasi va uning landshaft dizayn yechimi butun binoning hajmiy-rejali hamda ifodali yechimiga katta ta'sir ko'rsatadi. Landshaftni loyihalash inson yashaydigan muhitni har tomonlama obodonlashtirish masalalarini hal qilishga yo'naltiriladi [1,26]. Muzey muhitiga xos landshaft yechimi vestibuldan ekspozitsiyalargacha bo'lgan qurilishini aniqlovchi inshoot makonini to'g'ri tashkil etish muzey dizaynidagi muhim omillardan sanaladi. Atrof-muhit bilan uyg'unlashishi kerak bo'lgan ekspozitsiya bo'shlig'ini tuzish arxitektonikasi bugun muzey dizaynida muhim jarayon kasb etmoqda. Dunyoda rivojlangan urbanizatsiyalashgan shaharlarining vujudga kelishi tufayli muzeylar badiiy amaliyotini landshaft asosida uyg'unlashtirish an'analarini takomillashtirdi [4, 164]. Endilikda muzeyning vazifasi faqatgina ekspozitlarni saqlash, o'rganish, targ'ib etish va ular haqida tashrif buyuruvchilarga bilim berishgina emas, balki tomoshabinga binosining tashqi ko'rinishi orqali sezgi-emotsional holatiga ta'sir etib, uni tarixiy muhitga olib kirish vazifasi qo'yilmoqda. Chunki muzeyga tashrif buyuruvchi hali muzey ichkarisiga kirmasdan turib, u bilan o'zaro aloqaga kirishadi [2,68].

Metodlar va o'rganilganlik darajasi. Mazkur tadqiqot obyekti bir qator tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, S.Tasheva tomonidan yozilgan "Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda Shon-Sharaf muzeyining roli" maqolasida "G'alaba bog'i" hududida joylashgan kompozitsiyalar badiiy tahlil etilgan [7, 465; 471].

K.Nishanovanning "Yangi O'zbekiston muzeilaridagi bunyodkorlik ishlarining soha rivojida tutgan o'rni" nomli maqolasida "G'alaba bog'i" va uning tarkibidagi "Shon-sharaf" muzeyi afzalliklari va kamchiliklari keltirib o'tilgan [5,36].

Asosan muzey binolari xususida yoritilgan G.Orifjonovanning "O'zbekiston zamonaviy muzeyshunosligi muammolari" nomli maqolasida esa muzey binosi to'g'risida qisqa ma'lumot bayon etilgan [6,33].

Tadqiqot natijalari. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning g'oyasi va tashabbusi bilan O'zbekiston xalqining II jahon urushida ko'rsatgan beqiyos jasoratini abadiylashtirish maqsadida "G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasi va "Shon-sharaf" davlat muzeyi muzey arxitekturasi va uning landshaft dizayn yechimi innovatsion texnologiyalar asosida bunyod etilgan muzeylardan biridir. Muzey ekspozitsiyalari xalqimizning urush yillarida ko'rsatgan mardlik va matonatini, yuksak insoniy fazilatlarini namoyon etish hamda yosh avlodni ona Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

"G'alaba bog'i"ning umumiy maydoni 14,6 gektardan iborat bo'lib, majmua ramziy 12 ta hududga bo'lingan. Kirish qismi, urushning dahshatli qiyofasi, markaziy xiyobon, harbiy texnikalar maydonchalari, temir yo'l vokzali, front orti hududi, amfiteatr va ma'muriy bino, g'am va anduh hududi, shodu xurramlik hududi, g'alaba hududi, "Shon-sharaf" davlat muzeyi va shukronalik kabi hududlardan tashkil topgan.

Muzeyni tashkil etish uchun ilmiy-ijodiy jamoalarning takliflari inobatga olinib, xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida badiiy-me'moriy konsepsiya ishlab chiqildi. G'alaba bog'idan o'rin olgan monumental haykallar, xarbiy texnikalar, memorial yodgorliklar va muzey binosi umumiy konsepsiya asosida birlashtirilgan [5,36].

"G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasining bosh g'oyasi: "O'zbekiston xalqining buyuk g'alabaga qo'shgan beqiyos hissasi, bag'rikenglik va insonparvarlik fazilatlarini – haqiqiy jasorat va matonat timsolidir" deb belgilandi. Noyob ko'rinishdagi ushbu majmuaning har bir qismida Ikkinchi jahon urushining ko'rinishi, shakllari va arxitektura elementlari aks ettirilgan.

"G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasidagi har bir obyekt o'ziga xos me'moriy yechimga ega. Majmua o'n ikki qismdan iborat:

- 1) Bog'ning kirish qismi – "G'alaba bog'i";
- 2) Markaziy xiyobon – "Xalqimiz jasorati qalblarda mangu yashaydi";
- 3) Urushning dahshatli qiyofasi – "Urush noming o'chsin jahonda!";
- 4) Front orti hududi – "Front ortidagi front";
- 5) G'am va anduh hududi – "Qahramonlar nomi mangu barhayot!";
- 6) Shodu-xurramlik hududi – "Baxtli hayotimiz – ota-bobolarimizning yuksak jasorat va matonat mevasidir";
- 7) G'alaba shukhi yodgorligi – "Farovon hayot uchun doim ta'zimdamiz";
- 8) "Shon-sharaf" davlat muzeyi – "Tarixi ulug' xalqning kelajagi buyukdir";
- 9) G'alaba hududi – "G'alaba – jasorat va matonat timsoli";
- 10) Amfiteatr va ma'muriy bino – "Bunyodkorlik – millatimizga xos fazilat";
- 11) Harbiy texnikalar maydonchalari – "G'alabaning qudratli quroli";
- 12) Temir yo'l vokzali muzeyi – "Temir yo'lchining jasoratli mehnati – buyuk g'alabaga beqiyos hissadir".

Shuningdek, "G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasida: matonatli Zulfiya aya Zokirovaga bag'ishlangan "Matonat madhiyasi" monumenti, "Xotira kitoblari", "Konslager", "Tepalik ostidagi kafe", "Front orti", "Harbiy shaharcha" hududi, umumovqatlanish binolari, favvora va boshqa inshootlar barpo etilgan.

"Matonat madhiyasi" temir konstruksiyalardan ishlangan. Zulfiya aya Zokirova haykalining balandligi 6 metr, og'irligi 5,7 tonna, ushbu haykal yonida bitta taglikka o'rnatilgan holda 2 nafar kelini va 3 nafar nabiralari haykallari o'rnatilgan bo'lib, og'irligi 9,5 tonna, balandligi 4,5 metr. "Konslager" kompozitsiyasi yer sathidan 1,5 metr chuqurlikda joylashgan hamda beton ustunlari va yon tarafi tikanli simlar bilan o'ralgan. Konslager ichiga 101 ta temir konstruksiyalaridan ishlangan simli haykallar o'rnatilgan.

Muzeyning markaziy qismida beshta temir ustunlarga 500 tonna yuk ko'tarishga mo'ljallangan dumaloq shaklidagi monolit qatlam o'rnatilgan, uning ustiga muzeyning inshootiga ulanmagan alohida turuvchi "Stella" kompozitsiyasi qad rostlagan. "Stella" kompozitsiyasi yonida General Sobir Rahimovning haykali o'rnatilgan. General Sobir Rahimov haykalining balandligi 7 metr, og'irligi 16 tonna. Ushbu haykal atrofida aylana shaklida front qahramonlarini aks ettiruvchi 15 ta haykallar o'rnatilgan, har birining og'irligi 3,5 – 4 tonna. Tashqi tomondan yer sathidan muzey ustidagi Stella kompozitsiyasiga qattiq qoplamali aylanma shaklidagi yo'lak orqali ko'tarilish mumkin. Muzeyning ichki qismida beshta temir kolonnalarga 10 metr balandlikda temirdan ishlangan yulduz shaklidagi kompozitsiya o'rnatilgan.

Markaziy hiyobonning o'ng va chap tomonlarida 1941-45-yillar kesimida Ikkinchi jahon urushi jarayonlari aks ettirilgan pannolardan iborat bo'lib, ularda O'zbekistonliklarning front va front ortidagi qahramonliklari, mashaqqatli mehnatlari, mardligi va jasorati, bag'rikengligi hamda cheksiz sadoqati aks ettirilgan. Ushbu pannolar ikkinchi jahon urushining mudhish oqibatlarini, O'zbekistonliklarning ko'rsatgan matonati, shukronalik tuyg'usi, buyuk qahramon xalq vakillari ekanligidan chuqur fahru iftixor hislarini uyg'otadi.

“Urushning dahshatli qiyofasi” aks ettirilgan hududda davrida qurilgan Okop yo'laklari, konslager kabi xonalar, qulagan samolyotlar, haqiqiy tanklar aks ettirilgan. Urush dahshati va okoplar kompozitsiyasida bitta butun holatdagi va bitta yarim holda devorga sanchilgan tanklar, ikkita tirgovichda o'rnatilgan harbiy samolyotlar o'rnatilgan. Okoplar yerdan 1,5 metr chuqurlikda tashkil etilgan bo'lib, uzunligi 300 metr.

Front orti hududi bir nechta kompozitsiyalardan iborat bo'lib, mazkur kompozitsiyalar o'zbek xalqining front ortidagi mashaqqatli va zahmatli mehnati, jasorati, metin irodasi, kuchli matonati, yuksak bag'rikengligi va insonparvarligi orqali g'alabaga qo'shgan ulkan hissasini yoritib turibdi. Ushbu kompozitsiyalar bugungi kunlarimizga shukronalik bilan yashash, fidoyi ota-bobolarimiz vorislari bo'lganidan faxrlanish tuyg'usi hamda o'zbekona milliy qadriyatlarimizga sodiq inson bo'lib voyaga yetishi uchun xizmat qiladi.

Ma'lumki, yurtimizga front yaqini hududlaridan 1,5 milliondan ortiq kishi evakuatsiya qilingan, ulardan 200 mingdan ortig'i bolalar bo'lgan. Bu kompozitsiyada o'zbek xalqining bolajonligi ifodalangan. O'sha davr ochlik yillariga to'g'ri kelishiga qaramasdan, o'zbek oilalari mehribonlik uyida yashagan bolalarni boqib olgan. Bu kompozitsiyada 200 ming nafar bolani o'z bolasidek oilaga qabul qilgan g'amxo'rlik qo'li tasvirlangan.

“G'am va anduh” hududi konus shaklida ishlangan bo'lib, beshta yarim oy shaklidagi temir konstruksiyalaridan iborat, balandligi 10 metr, konusning katta tarafi eni 20 metr, konusning kichik tarafi 6 metr, og'irligi 20 tonna. Temir konstruksiyalari elektr payvandlash yo'li orqali bir-biriga birlashtirilgan. Ushbu installatsiyada turli dinga e'tiqod qiluvchi insonlarning qabr toshlari shaklida (musulmon, xristian va yahudiy) askarlarni bu foniy dunyodan boqiylikka, urush girdobiga tortayotgan aylana aks ettirilgan. Majmua tashrif buyuruvchilarga urush olovi insonlarning dini, irqi, millati, yoshi yoki jinsidan qat'iy nazar ayab o'tirmasligini namoyon etadi. Barchani birdamlikka, tinchlik uchun kurashga, osoyishta o'tayotgan har bir lahzaning qadriga yetishga chorlaydi. Installatsiyaning old qismida ko'lmak o'rnatilgan bo'lib, urushda yaqinlarini yo'qotgan insonlarning yosh to'la ko'zlarini namoyon etadi. “G'am-anduh” installatsiyasi insoniyatni behuda qo'lga qurol olmaslikka, odamzotga qirg'in keltirgan mudhish urushdan saboq chiqarishga undaydi.

“Amfiteatr” binosining eni 69 metr, uzunligi 105 metr, balandligi 26 metrdir. Amfiteatrning konstruksiyalari temirdan iborat bo'lib, umumiy og'irligi 245 tonnani tashkil etadi. Kompozitsion jihatdan ushbu bino metall konstruksiyalari to'rtta asosiy to'rtburchak shaklidagi yarim dumaloq va o'n ikkita qo'shimcha konstruksiya yarim oy shaklida barpo etilgan. Amfiteatrning sig'imi 1000 kishiga mo'ljallangan. Binoning old tarafi yarim oy shaklida bo'lib, u yerda o'n uchta xizmat xonalari mavjud.

“Temir yo'l vokzali” binosi bir qavatli bo'lib, uzunligi 100 metr, eni 17 metr, balandligi 15 metr. Binoning asosiy konstruksiyalari temirdan ishlangan, devorlari pishgan g'ishtdan iborat. Bino ichida yo'lovchilarni kutish zali mavjud. Kutish zaliga kirib-chiqish uchun ikkita asosiy eshiklar mavjud.

Muzeyning yengil tamaddilar uchun tashkil etilgan kafe yer sathidan pastda joylashgan bo'lib, asosiy konstruksiyalari monolit temir-betondan ishlangan, kirib-chiqish uchun ikkita eshik mavjud, o'n ikkita (oshxona, ovqat tarqatish va boshqa yordamchi) xonalardan iborat. Kafening ikkinchi qavatida yettita xona mavjud bo'lib, ularning uchasi o'q otar qurollarni qo'yishga mo'ljallangan.

Bog' hududida san'at va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining eng ilg'or yutuqlari asosida bunyod qilingan "Shon-sharaf" davlat muzeyida namoyish etilayotgan minglab tarixiy eksponatlar G'alabaga hissa qo'shgan xalqimizning mislsiz jasoratini tarannum etishga, yosh avlodimizni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdek olijanob maqsadga xizmat qiladi. Kirish zalining foyesini ikkinchi jahon urushining vokzaldagi voqealarini ochib beruvchi panno bezab turibdi. Ushbu panno moybo'yoqda ishlangan bo'lib, O'zbekiston xalq rassomi A.Aliqulov qalamiga mansub bo'lib, "Toshkent vokzalidan bir kun" deb nomlanadi. Salkam o'ttiz metrlik mazkur panno mamlakatimizning Ikkinchi jahon urushida fashizmni yengishdagi sa'y-harakatlari, xalqimizning matonati, jasorati, oddiy odamlarning iztiroblari, hijronu quvonchlari, hayajonli ko'z yoshlarini juda ta'sirli ifoda etadi. Ayni paytda yirik strategik qalqonga aylangan, urushdan jafo ko'rgan minglab odamlarga boshpana bergan va umuman borini, borlig'ini g'alabaga safarbar etgan O'zbekistonning qiyofasi hech bir tomoshabinni befarq qoldirmaydi. Ushbu ulkan panno tinchlikning, Vatanning, osuda va xotirjam, farovon kunlarning, mustaqilligimizning qadriga yetishga da'vat etishi bilan ham qadrlidir [8].

Muzey ikkinchi qavatiga ikkita zinapoya va ikkita lift orqali chiqiladi. Muzeyning birinchi qavatida Ikkinchi jahon urushi yillarini eslatuvchi kompozitsiyalar va ko'rgazmali qurollar joylashirilgan hamda 150 kishiga mo'ljallangan kinozal mavjud. Ikkinchi qavatda viloyatlardan yig'ilgan eksponatlar joylashgan vitrinalar hamda Ikkinchi jahon urushida foydalanilgan qurol-yarog'lar burchaklari joylashtirilgan.

Muzey ekskursiyasi zig zag shaklda olib boriladi va bu muzey ko'rsatkichlarida ko'rsatib qo'yilgan. Muzey "O'zbekiston aholisining frontga safarbar etilishi, jang maydonlaridagi jasorat", "O'zbekiston aholisining frontga safarbar etilishi va milliy harbiy tuzilmalar", "Brest mudofaasi" deb nomlanadigan bir nechta bo'limlardan iborat bo'lib, ekspozitsiya xronologik tarzda joylashtirilgan.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu muzeyning landshaft muhiti va ekspozitsiya yechimi qismlari bir-biri bilan o'zaro bog'liq va uning tematik strukturasi tashkil etadi. Shunga muvofiq ekspozitsion materiallar strukturali birliklarga – ekspozitsion majmualarga, ya'ni bir-biri bilan mazmun jihatidan yoki boshqa belgilari orqali bog'liq predmetlar guruhiga ajratilgan. Ekspozitsion majmua sifatida betakror ko'rinishga ega va yagona loyiha bo'yicha yaratiladigan jang va g'alaba mavzulari asosida integratsiya qilingan. Muzey ekspozitsiyasidagi predmetlar ilmiy tashkil etilgan majmuani o'zida namoyon etilgan bo'lib, ularni tanlash va joylashtirish muzey jamoasi tomonidan ishlab chiqilgan ilmiy konsepsiyaga asoslanadi. Tomoshabinlarning eksponatlar bilan muloqoti jarayonini yengillashtirish maqsadida, uni yanada samarali va natijali qilish uchun ekspozitsiya yaratishda nafaqat olimlar, balki muzeyning urush qahramonlari siymolari negizini yaratuvchi rassomlar ham qatnashganligi muzeyning mavzuga xos installatsion loyihalari bilan boyitilgan.

Muzey ko'plab afzalliklariga ega ekanligiga qaramasdan unda ayrim kamchiliklar xam ko'zga tashlanadi. G'alaba bog'ida o'rnatilgan ko'plab haykallarga nom berilmagan va ularning mualliflari, yaratilgan vaqti, texnikasi ko'rsatilmaganligini ko'rish mumkin. Shuningdek, muzey

ikkinchi qavatidagi ekspozitsiyasida eksponatlarning vitrinalarga joylashtirishda bir qator xatoliklarga yo'l qo'yilgan. Jumladan, gorizontal vitrinalarning ichki qismi yassi ekanligi orqaroqdagi ashyolarni ko'rishda noqulaylik tug'diradi. Ko'pgina harbiy liboslar vertikal vitrinalarga taxlab qo'yilgan. Ularni gorizontal vitrinaga olib, manekenlarda namoyish etish tavsiya etiladi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Бородина М.Замонавий ландшафт дизайнининг долзарб масалалари. // San'at. – Тошкент, 2014. – № 3. – Б. 26-29.
2. Жаббарова Л. Т. Ўзбекистонда музей дизайнининг ривожлантириш истиқболлари. Камолитдин Беҳзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институти “Ахборотнома” илмий-амалий журнали, №4 2020. Б. 67-70.
3. Jabbarova L.T. Modern views of the museum design in Uzbekistan (on the example of the Tashkent museum). O'zMU xabarлари. Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti ilmiy jurnali. №1/4/1, Toshkent. 2022. B. 79-81.
4. Кулешова М. Е. Памяти двух десятилетий культурно-ландшафтных исследований // В фокусе наследия: сб. ст., посвящ. 80-летию Ю. А. Веденина и 25-летию создания Рос. науч.-исслед. ин-та культ. и природ. наследия им. Д. С. Лихачева / сост., отв. ред. М. Е. Кулешова. Москва: Ин-т географии РАН, 2017. С. 163–190.
5. Нишанова К. Янги Ўзбекистон музейларидаги бунёдкорлик ишларининг соҳа ривожига тутган ўрни. // San'at. – Тошкент, 2021. – № 2. – Б. 35-38.
6. Орифжонова Г. Ўзбекистон замонавий музейшунослиги муаммолари. // San'at. – Тошкент, 2022. – № 2. – Б. 31-34.
7. Ташева С. Ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашда Шон-шараф музейининг роли. “Science and Education” Science Journal. February 2021/ Volume 2 Issue 2. P. 465-471.
8. <https://shon-sharaf.uz/oz>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/1 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES Special Issue

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).